

DIVADLO

Sväzok V

Elienne.

Dejepisná hra z doby prenasledovania katolíkov v Anglii
v 5. dejstvách.

Napísal :

P. LIBOR MATTOŠKA.



Tlačou a nákladom LEV-a kníhtlačiarstva
spolku účast. sp. v Ružomberku. 1921.

Cena Kč. 4.20

:: ĽUDOVÉ DIVADLO ::

Sväzok V.

ELIENNE

DEJEPISNÁ HRA Z DOBY PRENASLEDOVA-
NIA KATOLÍKOV V ANGLII V 5. DEJSTVÁCH.

NAPÍŠAL :

P. LIBOR MATTOŠKA.



Tlačil „LEV“ kníhtlač. a dakl. spolok úč. sp. v Ružomberku
1921.

Elienne.

**Dejepisná hra z doby prenasledovania
katolíkov v Anglii v 5. dejstvách.**

Napísal: P. Libor Mattoška.

Dejstvo I.

OSOBY :

Henrik, VIII. kráľ anglický.
Anna Boleyn, kráľovna.
Gilbert Gifford, lord.
Elienna Chartley, grófka, manželka Giffordová.
Elienna, ich dcéra.
Poly, (10—12 ročný) ich syn.
Joanna Seymour, dvorná dáma.
Tomáš Gromvell, kancelár.
Jakub Hovard, lord.
Tomáš Hovard, jeho syn.
Robert Polley, lord, Eliennin snúbenec.
Pavel a Grey, lordi.
Buttley, dozorca v Toveru.
Rich a Ropper, zamestnanci v kráľ. dvore.
Nella, manželka dozorcova.
Mártha, komorná u Gifforda.
I. strážnik.
II. strážnik.

(Záhrada Buckinhanskej paloty. Na dejišti v prvom rade záhradný stôl, kolo neho kreslá, na stole kvety, z ktorých Elienna kyticu skladá.)

V ý s t u p 1.

Elienna a Poly.

Poly (vstúpi s kvetami). Elienna, však som pekné kvety doniesol? Už si viem predstaviť, ako pekne bude naša kaplna zajtra vypadať.

Elienna. Áno bude sa tešiť. Lež poteší sa i biele, len keby ich bolo viac. Ja tak milujem biele kvety . . .

Poly. Ja tiež. A náš dobrý duchovný otec zaiste sa poteší, keď uvidí našu kaplnku.

Elienna. Áno bude sa tešiť. Lež poteší sa i Ježiško, keď uvidí také čisté sú naše srdcia. Zaiste s radosťou vstúpi do nich.

Poly. Ja túžobne čakám ten okamih . . . Ale zabolí ma srdce, keď si pomyslím na posledné slová otca Jána. Hovoril, že zajtra snáď už posledný raz bude bohoslužby odbavovať. Je to pravda?

Elienna. Veru, drahý Poly, ja mám smutnú predtuchu, že má otec Ján pravdu. I mama je taká smutná . . . A Robert tiež hovoril, že život

otca Jána je v nebezpečí, lebo kráľ už vydal rozkaz, aby ho zlapali.

Poly. Úbohý . . . Ja ho veľmi ľutujem, takým dobrým duchovným otcom bol on, ja som ho mal veľmi rád.

Elienna. Áno, milovali sme ho, ešte i jej vysosť kráľovná mala ho veľmi rada a často spomenula, že by chcela s ním hovoriť, lebo je veľmi nešťastná. Vždy len plače, musí mať zaiste nejakú ťažkosť a mŕdovú ústa otca Jána vedely vždy všetek smútok rozolnať . . . (Vidiac kráľovnu prichádzať.) Pozri, Poly, práve prichádza.

Poly (nalakane). Jaj, ale mi bije srdce . . .

Elienna. Neboj sa. Ona bár je nešťastná, má predsa dobré srdce. Dáme jej z našich kvetov. Ona má tiež veľmi rada kvety. (Rýchle kytku vijú.)

Poly. Áno? Ktoré . . . Ruže alebo ľalije?

Elienna. Skôr ruže . . . Tu máš, vezmi . . . (Podá mu.) Ja tieto jej podám. Poďme! (Odi-
du, hneď sa však vrátia v sprievode kráľovnej.)

V ý s t u p 2.

Anna Boleyn, predošli.

Anna (smutne kráčajúc prichádza. V jednej ruke má kytku, druhá jej spočíva na ramene Polyho.) Ó, ako sa teším, drahí moji, že som vás tu našla. Veľmi dobre padne môjmu strápenému srdcu pokochať sa v krásnej prírode.

Cítim sa byť v opravdovom raji. (Vidiac na stole kvety.) Elienna, komu budú tieto kvety?

Elienna. Matke ich zanesieme, ona ich veľmi miluje.

Poly. Však i vaša vysosť ľúbi kvety?

Anna. Áno i ja. (Smutne.) Ale sa nemôžem dlho dívať na ne, lebo veľmi smutné rozpomienky vtiskajú mi do duše. (Sadne si.) O blaženosti a radosti mi ony hovoria. Jaká blažená a šťastná som bola vtedy, keď som ešte neznala podlosť sveta, dokiaľ som neokúsila žiadne sklamanie, keď som sa ešte mohla usmievať hrajúcim sa papršlekom, kým som sa vedela zo srdca modliť, a zo srdca milovať Boha . . . Bože môj, jaké blažené časy to boli. (Zastre si tvár.)

Elienna (sústrastne). Potešte sa, vysosť! Ešte žije dobrý Otec, ktorý svojim dieťkam zahynúť nedá. On všetko odpustí, všetko zapomenie.

Anna. Ó, drahá Elienna, pre mňa už niet odpustenia, niet zabudnutia. Mňa len trápne ztratenie čaká. Hrozne ma tlačí vedomie môjho hriechu, cítim sa byť na veky ztratenou.

Elienna. Len nezúfajte. Ja vás ubezpečujem, že je nie všetko ztratené. Opravdivá ľútosť stačí ukojiť hnev Boží.

Anna. Áno, áno . . . Lenže ja som veľmi ob-
razila dobrého Boha, zaprela som vieru, odhodila od seba všetku ctnosť a tak hrozne som sa sklámala . . .

Elienna. Vysosť, je ešte balsam, ktorý zahojí ranu vášho srdca. Skríšená modlitba a slza opravdivej ľútosti všetko zmije. Ja verím, že Vaše srdce sa otvorilo pred hojnou rosou milosti Božej a jestli len chcete, tá milosť donesie do duše vašej uspokojenie a vnútornú blaženosť.

Anna. Och, jaká si dobrá ku mne, drahá Elienna. Čo by bolo so mnou, keby si mi nestála pri boku jako anjel strážny. Dávno by som bola upadla do zúfalstva nad mojím osudom. Viem, zaslúžila som trpieť a kríže snášať. Modlite sa, moji drahí, aby som neklesla pod ťarchou, ktorá mi je nadelená.

Poly. Ja sa modlím za vašu vysosť, lebo ma bolí, keď vás alebo mamu vidím plakať.

Anna. Ďakujem ti, Poly. Ja ťa milujem jako syna, zostaň len vždy dobrý dieťa a nebudeš mať nikdy príčinu plakať.

Poly. Ja budem vždy dobrý. Otec Ján hovoril, že kto nie je dobrý, toho Boh nemá rád a nepripustí ho do krásneho neba.

Anna. Pekne, veľmi pekne syn môj! Elienna, kebyś vedela, koľká radosť sa rozhostila v mojom srdci. Vo vašej spoločnosti sa veľmi šťastnou cítim. Zaspievajte mi nejakú peknú pieseň o nebeskej kráľovnej, ktorá je tak dobrá a milosrdná k ľuďom.

Elienna. Veľmi vďačne.

(Elienna s Polym spievajú nasledujúcu alebo podobnú Marianskú pieseň.)

Maria radosti plná,
Slávna duša ľaliová,
Jak sladké je meno tvoje,
Jak krásné tvoje prímluvanie.
Matko slávnosti chrám Boží,
V ktorej prebýval Duch svätý,
Oh, zadrž v našej duši
Ochraňuj nás Duch milosti,
Drahá matko zachovaj nás.

Poly. Však krásna je to pieseň, jasnosť? A my ich vieme ešte tak mnoho.

Anna (s pohnutím). Krásna, a mne veľmi sladká, celý deň by som ju počúvala. Zajtra pokračujeme. Dobre, Poly?

Poly. Na váš rozkaz!

Anna. Elienna, teraz poď so mnou na malú prechádzku, a potom mi prečítaš niečo z knihy otca Jána.

Elienna. Na rozkaz, vysosť! (Vstanú, Elienna k Polymu): Počuj, Poly, poshierať tieto kvety a zanes ich mame, Poly môj, na večer prídem.

Anna. A povedz mame, že kráľovna jej posiela pozdravenie.

Poly (bozká kráľovnej ruku.) Ďakujem pekne, vysosť!

(Anna a Elienna odídu.)

V ý s t u p 3.

Poly sám.

Poly (sbiera kvety). Jej vysosť kráľovná jak veľmi je dobrá . . . Ale mama je predsa lepšia . . . Nikdy nehovorí, že je nešťastná . . . Pán Boh miluje trpiace duše. Ja neviem čo je kríž, trápenie. Ja viem len, čo značí milovať . . . Ja mamu milujem, mama miluje otecka, Elienna Roberta, no Roberta i ja milujem, naša kuchárka má mačku rada, Nella nedávno hovorila, že neporiadok nemiluje, ujec Kleň fajku ľúbi, tetka Maria cukor má rada, a veď cukor i ja mám rád . . . (Chystá sa k odchodu.)

V ý s t u p 4.

Hovard a Poly.

Hovard (s veľkou pozornosťou sa bliži, ticho vloží ruku na Polyho plece.) Kto si ty, syn môj?

Poly (v rozpakoch). Ja som Poly . . .

Hovard (radostne). To ma teší. Teda ty si syn môjho priateľa Gifforda, snáď otecka čakáš?

Poly. Nie. Kvety som sbieral s Eliennou. Ona už odišla.

Hovard (obzerá kvety). Pekné kvety! Pre koho budú?

Poly. Mame ich nesiem, ona veľmi miluje kvety.

Hovard. To je pekne, ale čo robí mama s kvetami?

Poly (s nedôverou). Do kaplnky ich zanesie, Malému Ježiškovi, lebo on je veľmi dobrý k nám.

Hovard. Tak, vy aj kaplnku máte? A kto slúži v nej omšu?

Poly. Otec Ján. On je taký láskavý . . .

Hovard. A mnohí chodievajú na tú omšu?

Poly. Ja neviem. Ja miništrúvam. A vy nechodievate na sv. omšu?

Hovard. Prečo sa to pýtaš, syn môj?

Poly. Preto, že ste natoľko zvedavý na všetko. Otec Ján hovoril, že tí, ktorí nechodievajú na sv. omšu, sú veľmi zvedaví. A to nemôžu byť dobrí ľudia.

Hovard. To zle hovoril otec Ján.

Poly. Otec Ján vždy len pravdu povedá.

Hovard. A Roberta Polleyho máš rád?

Poly. Áno. Veľmi ho mám rád, ale Elienna ho ešte väčšmi miluje . . .

Hovard. A prečo miluje Elienna Roberta?

Poly (naivne). Ja neviem . . .

Hovard (falošne). Dobre, syn môj. Vidím, že má môj priateľ Gifford hodného syna.

Poly. (Odpusťte, mne už treba ísť. Mama čaká na mňa. (Vezme košík s kvetami.)

Hovard. S Bohom, syn môj. Povedz Elienne, že jej Tomáš posielá pozdravenie.

V ý s t u p 5.

Hovard sám.

Hovard. Pravdu hovoria, Gifford má pekné dietky, ale kde mešká? Snáď ma len nechce oklamať? Bude to radosť, jestli sa môj plán zdará. Dosiaľ ide všetko hladko. Samé ťažké viny oproti Giffordovi, samé ťažké obťažujúce svedectvá ku zničeniu „Francie“. Vlastné dieťa osvedčilo, že matka vydržiava v dome katolíckej bohuslužby. To je dosť k tomu, aby sa do Tóveru dostala. A Gifford? . . . K nemu nemôžem byť na žiaden pád milosrdný, on ma pozbavil mojej predošlej hodnosti. Keď Elienna sa stane manželkou mojho syna, môj bude celý Giffordov majetok. Spustoším celú rodinu! Veľkolepá myšlienka! Kráľ nevie nič o našom pláne, ďalej sa pachorí. Annu už zunoval, teraz si hlavu láme na novom manželstve. Ale sotva ten bude novú svadbu vydržiavať . . . Srazíme mu hlavu na veky . . . My ukážeme tej vykrámej husi, čo znamená jedného Hovarda pozbaviť úradu, len preto, aby jedného mlynárskeho tovariša protekciou svojej ženy povýšil na hodnosť a doprovadil k majetku . . . Prisahám, že Hovardovo meno znovu sa bude skvieť a panovať v Anglii! . . . (Chce odísť.)

V ý s t u p 6.

*Gifford, Hovard.**Hovard* (spatriac Gifforda). Á, vitaj, priateľu!

Teši ma. (Podajú si ruky.) Kde si meškal tak dlho?

Gifford (smätene). Jednu malú rodinnú záležitosť som musel vybaviť . . . Odkedy som nebol doma, mnoho práce sa mi nakopilo. Ty ako sa máš?

Hovard. Ďakujem, dobre. Pravda, chváliť sa nemôžem, ale ty . . .

Gifford. Nechaj to, priateľu. Kým som bol vzdialený, táto krajina sa celá premenila. Sotva som ju poznal. Len moja žena a dietky ostaly tie isté milé. Tak sa cítim, ako by som u nejakej tmavej priepasti chodil.

Hovard. To cítim i ja. Ale jako som už včera spomenul, tieto časy sú znakom úplnej premeny. Pomaly zvykneme ku všetkému. Ale aby sme k veci pristúpili: hovoril si s dcérou?

Gifford. Dosiaľ nie, lebo bola v službe u kráľovnej. Len o vne som premýšľal.

Hovard. Čo sa týka vena, nemaj veľkú starosť. Schopnosť a usilovnosť môjho syna bude zárukou, že Elienne bude šťastná, blažená. Meno Hovard je bez škvrny zaznačené v dejinách vlasti našej a prisahám, že také i zostane, dokiaľ len bude jestovať.

Gifford. Že moja dcéra bude blažená, o tom nepochybujem, s tým sme v poriadku. Ale čo sa týka včera spomenutých výhľadov o postupe to sa mi zdá veľmi nepravdivým.

Hovard. Drahý priateľu (sadni si), tvoje kroky za postup sú tie najpravdivejšie. Pokladnícka hodnosť je už tvoja, keď ale biskupskú pozostalosť budeš mať v rukách, behom krátkeho času u teba bude krajinská pečať.

Gifford. Práve to nerozumiem. () jakom majetku ty hovoríš?

Hovard. O majetku Volseyského, kardinála. Jestli složíš prisahu supremácie, tvoja bude polovica ohromného majetku, k tomu kancelárska hodnosť ťa neminie. Dozvedel som sa, že Kramer sa chystá poďakovať.

Gifford. Koľko činí biskupský majetok?

Hovard. Ani viac, ani menej ako 200.000 šterlingov.

Gifford. Pekná summa: U koho je složená?

Hovard. U samého kráľa. On ju oddá tomu katolíckemu lordovi, ktorý dobrovoľne složí spomenutú prisahu. Už je odtedy pol roka, ako sme ju my složili, včul je na tebe rad, priateľu, pretože to každý bez rozdielu urobiť musí.

Gifford. Lenže, priateľu, ja ani teraz nerozumiem celú vec. Aspoň tak viem, že prisaha táto značí odtrhnutie sa od Rímu a najvyššej katolíckej hlavy, od pápeža. V Ríme zakázali tú prisahu složiť, ako takú, ktorá napáda našu vieru a prekáža nám v našich snahách. A jestli sa tak ná vec v skutočnosti, tú prisahu nesložím nikdy. To mi zakazuje moje katolícke presvedčenie.

Hovard. Predsudky, nič iné. Tá prisaha sa ani rozumu, ani ctnosti neprotiví. Manželstvo kráľa s Katherinou bolo neplatné, preto i zrušiteľné. Ponevác pápež rozsobáš nedovolil, teda kráľ sám v tom zakročil, a keď ho pápež preto z cirkve vykázal, čo iné mal činiť, ako sám zastáť hlavu cirkve v Anglicku, kým pápež nemastúpi cestu smierenia. To je všetko . . . na tomto sa nikto nepozastaví. A na posledy: kráľ dogmu nezmenil, obrátil i sedem sviatostí a podržal aj hierarchiu.

Gifford. To všetko dopustím, priateľu, len to mi nejde do hlavy, prečo prenasleduje kráľ a jeho vláda rehoľníkov a pripravuje ich o majetky?

Hovard (hnevom). Sami sú si príčina. Prečo nesložia prisahu? Hlavatí sú, nechcú poslúchať. Žiadne utrpenie ich viac nestihne, keď sa uklonia pred vôľou kráľa. Vieš, my musíme na budúcnosť hľadiť. Vidiš, mňa kráľ pre maličkosť pozbavil predošlej hodnosti, teraz sa musím uspokojiť s tou, ktorú mám, hoci som o viac stupňov nižšie než prv. Preto sa však nezdráham a len ďalej slúžim u kráľa a čakám budúcnosť. Uznáš už teraz tvoju povinnosť?

Gifford (rozmyšľajúc). Nie . . . Nie . . . Nemožnosť . . .

Hovard (úlisne). Rozmysli si dobre, priateľu môj, jestli nesložíš prisahu, celú rodinu vrhneš do nešťastia. Keď sa kráľ dozvie o tvojom zdrá-

hani, nielen hodnosť ale i slobodu, bohatstvo, statky, slovom všetko utrátiš. Výhľad na 200.000 šterlingov i kancellárska hodnosť na veky budú ztratené.

Gifford. Pravda je . . . Veľké veci sú to. Ale . . .

Hovard (vstúpi mu do reči.) Žiadne „ale“, priateľu . . . Tu konať je potrebné. A ešte ti jedno pripomením: Ako som sa z dobrých prameňov dozvedel, v tvojej palote sa zdržiava jeden katolícky rehoľník, rušiteľ prisahy, ba vydržiava i bohoslužby. Ja nikomu nechcem zle, a preto mnohým, ktorí tiež vedia o tom, prikázal som mlčať, jestli sa ale toto kráľ dozvie, tak nechcem byť v tvojej koži.

Gifford. Ale čo povie na to moja manželka a dieťa? To im zaiste veľký žiaľ zapríčini.

Hovard. To je pobočná vec. Tu ide o život! A konečne, ty si pánom v dome. Jednoducho povedz, že ako musí byť a nie ináč. Punktum! Po mužsky sa treba držať! . . . (Falošne): A veď, ja ťa nesilím, len tvoj dobrý priateľ chcem ti byť na pomoci.

Gifford. Ťažká otázka. Vidím, že pravdu máš.

Hovard (radosťne). Celá vec je veľmi jednoduchá. Ja som už všetko obstaral, i prisahu znovu odpisal, ty ju len podpíšeš, a bude všetko v poriadku.

Gifford. Ale predsa by azda bolo lepšie počkať ešte . . .

Hovard. Priateľu, čakať by znamenalo všetko utrátiť. K 200.000 šterlingom človek nepríde ľahko.

Gifford (rozhodne). Aby mu! Nech sa stane . . . Vykonám . . . I tak je už všetko darobné, všetko ztratené.

Hovard. Tu máš pero. Tu písmo . . . (Zastre rukou prisahu, ktorú Gifford trasúcou rukou podpíše.) Drahý priateľu (rýchle poskladá písmo a schová), ubezpečujem ťa, že tvoje mužné a smelé odhodlanie vyvolá u kráľa lásku a dobrosrdečnosť, možno už zajtra ty budeš v Anglicku najprvším mužom. Ja teraz tu dočkám syna, odám mu písmo, aby ho čím skôr doručil kráľovi.

Gifford (ustate, vysilene). Ďakujem za tvoju starosť. (Vstane podá Hovardovi ruku.) Maj sa dobre.

Hovard (za odchádzajúcim). S Bohom! Do vydania! (Gifford preč.)

V ý s t u p 7.

Pavel, Grey a Hovard.

(Po odchode Gifforda vystúpia náhle s druhej strany Pavel a Grey.)

Pavel a Grey (naraz). Podarilo sa?

Hovard. Výborne!

Pavel. Myslel som . . . Lebo kde je otázka o peniazoch, tam Gifforda ľahko možno s ním shodiť.

Hovard. Dlho trvalo, kým som ho naviedol. Vždy sa len na ženu odvoláva.

Grey. Onedlho dostane i tá svoju čiastku. Keď bude Elienna Tomášova, začneme process proti matke.

Hovard. Elienna len vedy môže byť manželkou môjho syna, keď Gifford nám pripadne a budeme zasa bohatí.

Pavel. Výtečne! Potom už nebudeme odkázaní na milosť kráľovu.

Hovard. Jako stojíme so sprisahaním?

Pavel. Dost hladko plynú veci. Tá „hlstá liška“ kráľ, nemá tušenia o našom pláne. Zabáva sa, hýri. Annu už zunoval, včul hľadá manželku u niektorého lorda. Prajnú príležitosť použijúc, pošleme ho na druhý svet . . . Či Gifford čítal formulu?

Hovard. Včera. Dnes, keď to chcel podpísať, nepozorovane som vstrčil hárok, obsahujúci sprisahanie, meno svoje nie pod prísahu, lež pod sprisahanie podpísal. Slovom, na jeden úder dve muchy, lebo jestli sa náš plán nezdarí, tak aspoň na Giffordovi sa vypomstím za to, že ma hodnosti pozbavil, tak stojí vec; i kráľa môžeme zavraždiť a predsa len Gifford vytrpí, ktorému sa o ničom nesníva. Znameníť nápad! Čo ty na to, Grey?

Grey. Nemám žiadnej námietky . . . Ale myslím, že Gifford predsa vec zbadá zavčas.

Viete, Polley často sa obráti v jeho dome, a ten má sto očí. Všetko zavonia . . .

Hovard. O to som sa už postaral, priateľu. Giffordovi som sľúbil, že prídem k nemu a sviatočne vypýtam ruku jeho dcéry pre môjho syna.

Pavel. Zvedavý som, čo povie „Francia“ na to?

Hovard. Gifforda ubezpečím o mojej dobroprajnosti k nemu, a dopomôžem mu ku kancelárskej hodnosti, ani z ďaleka mu nenapadne pochybovať vo mne.

Grey. Rob, čo za najlepšie uznáš. Ja teraz zanesiem tento radostný chýr Rullandovi i Mildnaymu. Zajtra o tomto čase sa sídeme.

Pavel (odchádzajúc). Mnoho šťastia! . . .

Hovard a Grey. A zdaru! (Všetci odídu.)

V ý s t u p 8.

Polley sám.

Polley (vyskočí z úkrytu a hrozí sa za odchádzajúcimi). Ó, vy hriešne duše! . . . Ale dočkajte, viem vašu tajnosť! Pravda musí vyjsť na svetlo . . . Ale potom, beda vám! (Protivnou stranou rýchle preč.)

(Opona spadne.)

Dejstvo II.

(Byť grófký Chartley v Giffordovej paláte. Popredne zariadená miestnosť. Na pravej strane javišťa šijací stolík, pri ňom sedí grófká a vedľa nej Elienna: obidve vyšívajú. Na druhom stolíku zvonec, okolo pár sedadiel.)

V ý s t u p 1.

Grófká Chartley a Elienna.

Chartley (odložíac vyšívku). Veru, moje drahé dieťa, ctnosť je našim najväčším pokladom. Čo stoja majetky, všetka krása a nádhera, jestli máme prázdnu dušu, nepokojné srdce. Ja som nič iné neprosila od Pána Boha, len aby mi doprial milovať a trpieť. Ty tiež len vtedy budeš šťastnou, keď si zachrániš veselosť ducha, ktorá záleží jedine v ctnosti. A keď budeš milovať Boha a z lásky k Nemu i trpieť.

Elienna (presvedčene). Ja iné nehľadám u Roberta, len lásku, ctnosť a bázeň Božiu . . . Howard je bohatý, má skvelé postavenie a ešte skvelejšia budúcnosť ho očakáva, ale má prázdnu dušu, je plný zkazenosti a nedôvery. Robert otec nezdiedil žiadneho majetku, ani peňažný majetok, ale zdedil bystrosť ducha, nezlomnú vôľu, nesklátiteľnosť vo viere, a mne to dovoľuje. A keby sme i chudobní a odstrko-

vaní boli natoľko, že by sme sa museli z práce rúk živiť, i vtedy by sme boli blažení, i vtedy by nám úsmev sídlil na tvárach. Však, drahá matka, v takom duchu my s Robertom budeme šťastní cez celý život?

Chartley. Áno, budete . . . Ale len tak, jestli budete milovať ctnosť a kríž.

Elienna. To učiním, drahá mamička. Ja som vždy šťastná, keď vstúpim do nášho tichého, posväteného kruhu. Nádhera kráľovského dvora, jeho omámujúca pompa, srdce a dušu zabijajúca ľahkomyselnosť, nemôžu nájsť cestu k môjmu srdcu. Tam je prázdny, vyhasnutý život . . . Jedine tu pri vás, drahá matko, je blaženosť . . .

Chartley. Drahé dieťa moje, nádhera a hriechosť dvora sú smrteľní nepriatelia ctnosti. Keby jeho veličnosť, kráľ a tvoj otec tak nežiadali, ja by som ňu nikdy nepustila tam. Odtiaľ vytvorili Boha. A bez Boha čože je z nás na zemi?

Elienna. Jaj, tak sa teším zajtrajšiemu dňu, keď sa zúčastníme na svätom prijímaní a počujem slova nášho dobrého duchovného otca . . . A potom oddávky . . . No, bude to radosť a blaženosť.

Chartley. Áno, radosť, blaženosť . . . (Bolestne.) Ale otec . . . Ach, Bože môj, prived ho k nám. Zadrž ho v svojej milosti a láske! . . . (K Elienne.) Neviem si predstaviť, čo sa stalo s otcom od istého času. Stráni sa našej spoločnosti a celkom sa odcudzil od nášho kruhu . . .

Neviem, čo je s ním? A to priateľstvo s Hovardom . . . Bojím sa, že ten človek ku zlému privedie nášho otca. Taký tajuplný je k nám náš otec, akoby niečo skrýval pred nami.

Eliënna. Buďte bez starosti, mamička, možno že to on z obozretnosti čini. Teraz je nie istý. Život nikomu. I dobrý otec, Ján hovoril, že zajtra posledný raz bude u nás. Chudák, on tiež drahú zaplatí svoju vernosť ku viere. Zo srdca ľutujem.

Chartley. To sú smutné časy . . . Ja sa bojím, zlá predtucha mi nedá pokoja, že azda Hovard a náš osvietený pán včel sa skrútili cez peniaze je vstave všetko vykonať.

V ý s t u p 2.

Mártha, predošlé.

Mártha (úctive). Sdeľujem osvietenosti, že Hovard a náš osvietený pán včel sa skrútili cez bránu Betterseaskej čiastky mesta a idú rovnú sem.

Chartley (udivene). Náš otec? . . . Bože môj, čo to znamená? . . . (Vstane.) Eliënna, postaraj sa o jedlo, ja sa preoblečiem, ty ale (k Márthe) daj do poriadku túto miestnosť. (Chartley a Eliënna odídu.)

V ý s t u p 3.

Mártha sama.

Mártha (stiera prach, ukladá pohovky, riadi nábytok). Život jednej komornej je ten najriizer-

nejší na svete . . . Celý deň, len pracuj a pracuj . . . Sotva máš čas k oddychu . . . Hovorja, že zajtra bude veľká slávnosť v dome, že sa budú vydržiavať oddávky . . . To samo v sebe vezmúc, ešte by nebola veľká chyba, budú okružníky, torty, puddingy, husacie, prasiacie pečienky, možno i tekvica na čínsky spôsob; čo ja tak veľmi ľúbim, ale na vrchol duplovaná práca . . . „Mártha poď sem, Mártha, choď tam, toto sotri, to umy“, to tak bude bez prestania . . . Toľko znamená zajtrajší deň pre mňa. Jednej minúty oddychu nemám, prv-neskôr ma usmrť tento život . . . (Stanie na prostred javišťa.) Hej, ale keď ja budem mať oddávky . . . Hm . . . Vtedy len bude niečo . . . Zlé jazyky pravda hovoria, že Mártha je nie potrebná nikomu . . . Prečo práve ja? . . . Rada by som vidieť . . . Hovorja, že som špatná (sama sebe), možno má aj i pravdu, že mám vraj veľký jazyk a široké ústa, nuž ale či je to prekážka ku blaženému zasníbeniu? Každý nemôže byť pekný, ani každý nemôže mať malé ústa, načo by boli potom tie veľké jedáče lyžice? Prirodzene, táto handra by nebola viac v mojich rukách (odhodí ju). Potom nie mne, ale ja rozkážem obed . . . Ako dobre padne pomyslieť na to! Nuž a keď budem skutočnou mladuchou . . . Ale, ale, tak sa mi poždáva, že som ešte vždy len slúžkou. (Zdvihne prachovku, sadne si na pohovku a vzdychá). Ešte by bolo, keby bol pán taký, ako pani . . .

Aj minule, keď som jednu naničhodnú vázu rozbila, ktorá nebola viac hodná, ako 20 šterlingov, dokiaľ neodcestoval, poriadne ma vyklial a vyhrožoval sa mi vyhodením. Zaslúžil by, keby jeho dobre vyhlrešili . . . Aspoň by okúsil, ako to padne človeku, zvlášť takej dobrej duši, ako som ja . . .

V ý s t u p 4.

Poly, Mártha.

Poly (vbehne a obzerá sa). Elienna! . . . (K Marte): Kde je Elienna? Prišiel Robert a Eliennu nikde nemôžem nájsť . . .

Mártha. Keby som ja vedela, za nič by som nedala . . .

Poly. Id, hľadaj ju! . . . (Odchodia, Mártha rýchle, Poly pomaly za ňou.)

V ý s t u p 5.

Hovard, Gifford a Chartley.

(Hovard a Gifford vystúpia z ľava, z prava hľadá sa grófka).

Gifford. (predstaviac manželku). Drahá Elienna, mám šťastie ti predstaviť môjho najmilšieho priateľa, milorda Jakuba Hovarda.

Chartley. Teším sa vašej návšteve, pane! (Podá mu ruku, Hovard ju bozká.)

Hovard. Osvietená pani! Za najblaženejšiu chvíľu života môjho považujem tento okamih, v

ktorom som mal šťastie vašu osvietenosť osobne poznať, ktorej duchaplnosť a ctnosti aj doposiaľ som obdivoval . . . Už dávno som mal v úmysli vašej osvietenosti urobiť poklonu, ale vždy mi chýbala príležitosť . . . Teraz som sa dostal do polohy, v ktorom sa mi splní v srdci mojom tak dávno skrývaná túžba: poznať a na vlastné oči vidieť vašu veľkodušnosť a vaše krásne vlastnosti.

Chartley. Ach, ctený pane, čím som si zaslúžila tieto oslavujúce hymny? Ani v najmenšom nevidím na sebe tie vlastnosti, ktoré vy mne prihlasťujete . . . Vaše reči prinášajú ma do rozpakov . . .

Hovard. Odpusťte, milostivá, že som vašu skromnosť na zkušku staval, moje slová len čistú pravdu obsahovali. Jedna zvláštna záležitosť ma donútila, aby som sa osmelil s dovolením môjho priateľa (ukáže na Gifforda), prestúpiť práh vášho domu. Jestli osvietenosť dovoli, prednesiem moju poníženú prosbu . . .

Chartley (milo). Jestli je len splniteľná vaša prosba, môžete byť istý, že s radosťou vám ju splním, ba za povinnosť si pokladám ju splniť. Ráďte si sadnúť. (Posadja sa.)

Hovard. Možno nie je neznámy pred vami ten pomer a láska, ktorú môj syn Tomáš proti vašej dcére Elienne prechováva?

Chartley (jednoducho). Viem o tom.

Hovard (s výrečnosťou). Môj jediný syn, spoločným. Po druhé: moja dcéra sa vyslovila, že nededič, ktorý v kráľovskom dvore ako druhý lord bude nikdy manželkou muža, ktorý vystúpil z lo-mayer úraduje, do toho veku prišiel, v ktorom na cirkve . . . Ako viem, Tomáš medzi takých sa musí o pomocnicu a družku postrarať. Moje patri, ktorí si viac vážili priateľstvo kráľa, ako dni sú už spočítané . . . Preto s najväčšou rado-cenu svojej vlastnej duše a složili prisahu supre-sťou a uspokojením som vzal vznámost, žiadosť mácie.

môjho syna, ale práve tak boľastne sa ma dot- *Hovard* (v rozpakoch). Snáď vaša osvietenosť klo, keď som videl, že Elienna nesdiela city To- je zle upovedomená o obsahu tej prisahy, keď ju mášove. Mne leží na srdci blaženosť a budúcnosť tak nespravedlivo odsudzujete? . . .

synova, preto vyhľadal som môjho priateľa (iii- *Chartley* (pokojne). Ba až veľmi som povedo- forda, aby som mohol vyliat žiadosť môjho srd- má jej obsahu a pravdivá v úsudku proti nej. Ja ca. Môj priateľ bol už láskavý sa vysloviť, že viem uctiť náhľady ľudí, ale spomenutú prisahu nemá nič proti veci, teraz s ponížou prosbou vaše náhľady o nej nemôžem za dobré uznať. obraciam sa k vám, prispejte i vy na pomoc, da- Svedomie mi hovorí, že tá prisaha sa protiví vôli júc svolenie a vtedy budem skutočne spokojný! Božej a článkom katolíckej cirkve. A protiví sa

Chartley. Pane . . . Vaša dôvera a prosba ma aj zdravému rozumu. prekvapuje. Cítim a rozumom otcovským žiada- *Hovard*. Dovoľte, milostivá pani, aby som k va- stiam a túžbam a viem oceniť vašu starosť o bla- šim slovám niečo pridal Prisaha neobsahuje nič ho dieťaťa. Ale práve tak cítim a som presved- takého, čo by sa ctnosti alebo zdravému rozumu čená, že moja dcéra pri boku vášho syna nenašla protivilo. Jedine poslušnosť vyžaduje.

by pravú blaženosť, ktorá by zlátiť mala jej ži- *Chartley*. Na vaše slová, drahý pane, vedela vot a osladiť trápenie, ktoré prv-neskôr každý by som mnohé námietky, nechcem však s vami človek v akomkoľvek stave okúsiť musí. do nepriateľstva prijsť, len slovami môjho svedo-

Hovard. (Akoby s opovržením). Prečo robí va- mia hovorím, že moja dcéra nemôže byť manžel- ša osvietenosť túto námietku? kou muža, ktorý prevrátením zákonov Božích

Chartley. V prvom rade preto, že moja dcéra odoprel poslušnosť cirkvi, ktorá ho vychovala a nemá žiadnej bližšej náklonnosti proti Tomášovi, ktorá nás vedie k spáse.

a keď v manželstve není základu opravdovej lá- *Hovard*. A čo povie milostivá na tých mno- sky, tam ani blaženosti nemôže byť, v takom hých katolíckych veľkňazov, ktorí prisahu bez manželstve sa nemôže cítiť človek šťast- všetkého zdráhanie složili?

Chartley. Nemám moci súdiť nad nimi, dla môjho presvedčenia pridriavam sa rímskej cirkve a jej zákonom, lebo kto tie zapovrhne a nohami šliape, nie je hoden mena: „kresťan“ . . .

Gifford (rozochvene). Ale, drahá Elienna, nebuď natoľko prísna v odsúdení tých, ktorí ju složili . . . Vidiš, môj priateľ nás s najlepším úmyslom vyhladal, a ty takto odmietaš . . .

Chartley (k Hovardovi). Odpusťte mi, pane, jestli som ostro vystúpila, ale môj náhľad v celosti zadržím . . .

Hovard. Dobromyseľnosť voči mne považujem za vzácny dar, ktorým ma ráčila obdarit vaša osvietenosť, však za odpustenie prosiac, s náhľadom vašim nesúhlasím. Mnohí učení, dobre smýšľajúci mužovia složili prisahu. Aby som ďaleko nemusel ísť, práve i drahý môj priateľ tiež . . . (Ukáže na Gifforda.) (Trápná prestávka, Gifford sa trasie. Chartley udivene, zdesene hľadá na Gifforda, konečne tento odhodlane prehovorí.)

Gifford. Áno, ja tiež som složil! Môj úrad, moja dôstojnosť a moje dobré meno vyžadovaly, aby som ju složil. (Vidiac stupňujúci údiv ženy): A čo je na tom, keď som ju složil? Ja nechcem ostať za druhými!

Chartley (vstane, rukami zalomiac, vždy slabším a slabším hlasom): Gilbert . . . Pre Boha, čo hovoríš? . . . Složil si prisahu? . . . Ty? . . .

Gifford (studený). Áno, ja som složil!

Chartley (bezvládne padne do pohovky s výkrikom): Milostivý Bože! . . . (Potom na stôl sa hodiac, rukami si zakryje tvár a plače, Gifford prefaknuto sa kloní k nej, vezme jej ruky do svojich, potom ale mocne zacengá.)

V ý s t u p 6.

Elienna, Poly, Mártha a predošli.

(Na hlas zvonca vbehnú: Elienna, Poly a Mártha.)

Elienna (obejme matku kolo hrdla). Čo sa ti stalo, mamička?

Poly (ku Giffordovi). Otecko, čo je maminke? . . . Prečo plače? . . .

Mártha (zalomí rukami). Zamdlela . . . Rýchle vody! . . . (Odbehne.)

(Gifford počas výstupu vhlbený je do myšlienok. Hľadá na grófkú. Hovard chladne hľadá na osoby, potom ku Giffordovi.)

Hovard. Neber si to vážne, priateľu. Milostpanej sa nestalo nič, dobre bude teraz ju znepokojovať, kým príde k sebe z prekvapenia. Poďme na čerstvé povetrie! . . . (Pojme Gifforda za rameno a tiahne ho von. Gifford zdráhava, pomaly nasleduje Hovarda, pohľad však má uprený na manželku.)

Poly (beži za Giffordom). Kde ideš, otecko? Bože môj, mama umre . . .

Gifford. Neboj sa, syn môj . . . Len ostañ pekne pri mame, ja sa hneď vrátim. (Odíde s Hovardom.)

V ý s t u p 7.

Mártha, Chartley, Elienna a Poly.

Mártha (vbehne s mokrou šatkou). Tu som! Kde mám začať?

Elienna. Nechaj, Mártha, mama nezamdlela, len plače . . .

Mártha (sústrastne). Chúdera!

Elienna. Môžeš sa vzdialiť i so šatkou. (Mártha odíde.) Neplačte, mamička. Čo sa stalo? Vidíte, my vás tak radj . . .

Poly. Ten zlý človek ti snáď niečo urobil? Povedz . . .

Chartley (pomaly zdvihne hlavu). Milostivý Bože! Musela som ešte i toto dožiť . . . Chudák otec . . . Predsa ho shodili s nôh . . .

Elienna (bojazlive). O čom hovoríte, drahá matko?

Chartley (bolestne). Otec . . . Složil prisahu . . . (Elienna s najväčším prefaknutím prijíma chýr.)

Poly (zvedavo). Čo to znamená?

Chartley (hladká vlasy Polyinu). Drahý syn môj, teraz veľmi mnoho sa musíš modliť za otca! . . .

Elienna. Hrozné . . . Zaiste Hovard ho k tomu priviedol. Videla som jeho falošné, blaženostou žiariace oči.

Chartley. Len modliť sa musíme za otca, aby zasa bol našim.

Poly. My sa modlíme . . . Ale ja sa bojím, že otecko sa ku nám nevráti, kým ten zlý človek je pri ňom.

Chartley. Neboj sa, dieťa moje, ja dúfam v Boha a blahoslavenú Pannu. Oni ho privedú späť, nedajú mu zhynúť.

Elienna. Prečo len musíme tak mnoho trpieť?

Chartley. Drahé dieťky, vtedy som šťastná, keď trpím. Kríže sú svedkami Kristovej lásky ku nám. Koho Pán Boh miluje, toho krížom navštevuje. To ma vždy zodvihne a nedovolí mi do zúfania padnúť. Otec Ján hovoril, že z lásky ku Kristu trpieť je radosťou, umrieť blaženosťou.

Poly. Ale veď ty snáď len nechceš zomrieť, mamička? . . .

Chartley. Jestli bude vôľa Božia . . .

V ý s t u p 8.

Mártha, predošli.

Mártha. Osvietená pani, úctive oznamujem príchod Roberta Polleyho.

Chartley. Ó, drahý Robert!

Poly (radosťne). Ja mu idem v ústrety. Dobré?

Chartley (k Polymu a Márthe). Privedte ho pekne! (Obidva odídu.) Chudák Robert, keď ten zvie odohravšie sa udalosti . . .

Elienna. Keby už len tu bol! (Ide ku dverám.)

Chartley. Len nebuď netrpezlivá!

V ý s t u p 9.

Polley, Poly, Chartley a Elienna.

Polley (úctyplne). Nech žije Kristus!

Chartley. Na veky! Amen! . . . Vitaj, syn môj! Tak sa tešíme tvojmu príchodu . . . (Podá mu ruku, on ju poľúbi, potom Elienna srdečne stisne ruku.)

Elienna. Vitaj. Ty nám všetky mrákavy rozoznenieš.

Poly. Čo ste nám doniesol?

Polley. Mnoho dobrých chýrov, Poly! . . .

Elienna (pozorujúc ho). Drahý Robert, prečo si dnes taký rozčulený?

Polley. Áno, málomluvný som, prosím za odpustenie; ale času málo a práce mnoho.

Chartley. To nerozumieme. Snáď zasa nejaké doručenie?

Polley. Nie! Omnoho vážnejšia vec . . . (So stupňujúcou rozčulenosťou.) O našom otcovi je reč.

Chartley. Teda už i ty vieš, že složil prisahu?

Polley. Ešte viac viem. Celkom iné veci sú v obehu.

Chartley. Ako?

Elienna. Hovor, drahý môj! . . .

Polley (oduševnené). Drahý každý okamih. Rozpoviem všetko na krátko a jasne. (Sadnú si a pozorne počúvajú.) O Hovardovi sa jedná. On je hlavou sprisahania, namiereného proti kráľovi, chce sa na ňom pomstiť, lebo ho dosadvádneho úradu, ktorý neverne spravoval, pozhabil, a pomstiť sa chce na nás, vlastne na otcovi našom, ktorý ho — jako hovorí — z pokladníckej hodnosti vytisknul.

Chartley. Bože . . .

Polley. Žiadne príčiny k obavám . . . Viem o všetkom. Tá falošná liška, Hovard, aby radosť učinil svojej pomstychtivosti, pod zámienkou supremačnej prisahy, dal podpísať oteckovi hárok, obsahujúci sprisahania. Včera v Buncinghanskej záhrade som vystriehol starú lišku a bol som očitým svedkom toho, ako náš otec, pri ustavičnom nahováraní a dlhom váhaní podpísal prisahu, vlastne sprisahanie.

Chartley. Tak náš otec nesložil prisahu? . . .

Polley. Dľa môjho vedomia, nie . . . on ale myslí, že áno. Proti pánu Bohu na každý pád zhrešil, lebo zúmyselne konal. Ale pravda vyšla na javo. Tu je ten hárok, (vytiahne sväzok papiera), pravdivý odpis sprisahania, v ktorom Hovrad, jako hlava hrá zástoj . . . Tento hárok našiel Buttley v radnej siene. Nesmieme sa však prenáhliť, to by nám mohlo len škodiť. Spris-

sahanie a útok je istý, len čas je nám neznámy; otca musíme na každý pád zachrániť. Keby kráľovský dvor nebol na poľovke, naskutku by som objavil tajnosť, ale takto som prinútený čakať beh udalosti. To už bude mojou vecou, len nech mi Boh bude na pomoci.

Elienna. Aký si dobrý, Robert môj!

Chartley. Kedy sa ti odmeníme?

Polley. To je mojou povinnosťou. Nevinnosť musí vyjsť na svetlo.

Chartley. Dal by dobrý Boh!

Polley. Len jedného sa obávam . . . Tak sa mi zdá, že od istého času mladý Hovard pozoruje všetky moje kroky . . . Bolí ho, že je menej vážený.

Chartley. Len od väčšieho nešťastia nech nás chráni dobrý Boh. Ja sa nebojím, keď si na prvých kresťanských mučeníkov pomyslim, s radosťou podstúpim hoci i smrť. Isté je, že jestli sa nepodarí Hovardovi nášho otca zničiť, svoju pomstu na nás vyleje. Jestli nás zradí, koniec nám.

Polley. Dúfame to najlepšie! . . . Dobrý Boh nás neopustí . . . (Vstane.) Už musím ísť, čas je drahý . . .

Elienna. Kde sa ponáhľaš?

Polley. Idem k Buttleymu, poshováram sa s ním o veci, poradím sa, čo učiníme, keby sme sa do zlého položenia dostali . . . Plán máme zhotovený, len nech nám Boh pomáha.

Chartley. Drahý Robert, pozvi v mojom mene Buttleyho na zajtraší svätý deň do našej spoločnosti. Nech bude našim hosťom, naposledy snáď. On je dobrá duša. Napriek nízkeho postavenia, ja ho za priateľa; za brata pokladám, lebo je verným synom cirkve, ochrancom nevinných odsúdených. Musíme ho ctiť.

Polley. Ja som nevýslovne šťastný, keď si pomyslím na zajtraší deň. Deň nášho zasnúbenia ostane na veky nezapomenuteľnou pamiatkou nášho života. Svoji budeme na veky v láske, v blaženosti a spolu i v trápení. Či si i ty blažená, Elienna?

Elienna. Veľmi som blažená. Veď si taký dobrý . . . Len nevzdiaľuj sa tak rýchlo.

Polley. Odpusť, drahá, musím ísť . . . Ešte nerozumieš príčiny, ktorá ma ku skutkom pobáda, ale porozumieš pozdejšie.

V ý s t u p 10.

Mártha, predošli.

Mártha (vbehnúc). Tu je otec, Ján!

Chartley. Ozaj? Ponáhľajme sa teda všetci a prijmime úctive nášho dobrého duchovného otca!

Elienna (radostne). Jaj, ako dobre, že prišiel . . . Tu je náš dobrý, drahý otec . . .

Polley. Tak sa radujem! . . .

(Všetci odchodia.)

(Opona spadne.)

Dejstvo III.

(Kráľovskou pompou zariadená sieň Henrika VIII-ho.
Henrik a Anna sedia pri stole.)

V ý s t u p 1.

Henrik, Anna.

Henrik (nahnevany). Tej veci raz a navždy chcem koniec urobiť!

Anna. Ale vaše veličenstvo, bola púhou náhodou, celá vec.

Henrik. Žiadna náhoda. Moji ľudia vás na vlastné oči videli. Vy ste pol hodiny v záhrade trávili a mne je to dosť! Žiadne námietky do ohľadu neberiem!

Anna (bolestne). Pre Boha, veličenstvo, nemuňte ma bezzákladným upodozrievaním. Ti, ktorí ma videli, sú podlými svodcami, ktorí ma chcú zničiť. Ja som bola v sprievode mojej spoločnice v záhrade a s Polleym sme sa len náhodou stretli. S Eliennou a jej malým bratom som sa shovárala, ale nikdy s Polleym. To je všetko.

Henrik. Výborne znáte človeka zaviesť. (Posmešne.) No ja mám rozum a nesadnem na lepo hocijakému klamstvu. Samá pravdepodobnosť je dosť nato, aby som vo vašej vernosti pochyboval.

Anna. Veličenstvo, buďte milosrdný k nešťastnej žene a ešte nešťastnejšej matke, nemuňte ma ďalej!

Henrik (so stupňujúcim hnevom). Žiadne prehliadnutie! Tu len s prísnosťou možno dojsť ku koncu. Už viac ráz som okúsil, že ste ani najmenej nie hodná dobrodení odo mňa zakúsených, nie ste hodná tej lásky, ktorou som vás obdaril a z prachu pozdvihol na stolec kráľovský. Ja som nie odkázaný na vašu lásku ani najmenej. Moja dôstojnosť a moc (Anna plače) nájde si niekoho, kto bude hodnejší mňa. (Vidiac Annu plakať, ešte s väčším vzrušením.) Myslite si, že slzami sotrete vašu vinu? Nie! . . . Tú len krv môže sotrieť. U mňa vaša osoba už nič nestojí, rozumeli ste?

Anna (s poslednou nádejou). Veličenstvo, teda vyhasla vo vás tá posledná iskierka lásky, keď ma takýmto podlým spôsobom chcete odvrhnúť?

Henrik. Neverného netrpím u seba! Výsluchu koniec! Môžte odísť!

Anna. Dobré, veličenstvo! Idem, prajem vám, aby ste boli šťastný, nech vám Boh odpustí nespravedlivosť na mne spáchanú. (Odíde.)

V ý s t u p 2.

Henrik sám.

Henrik (rozčuleny chodí hore-dolu). Keď som už len prešiel i cez to. Bola to ťažká úloha, ale

sa zdarila. Zasa som slobodný . . . Tu, pravda, nezostanem, ukážem Rímu, že viem si poradiť i bez neho. Celé Anglicko sa kerí mojej moci a kto sa nechce pokoriť, nech zomre! Tover je dosť veľký, aby sa zmestili do neho pápežníci. Keď sa naplní, budú šibenice. Ukážem celému národu, že v Anglii som ja pánom!

V ý s t u p 3.

Rich, Henrik.

Rich (hlboko sa ukloniac). Veličenstvo! Pán Gromvel, štátny kancellár, prosí o výsluch.

Henrik. Môže vstúpiť.

Rich. Na rozkaz, veličenstvo! (S hlbokou poklonou sa vzdiali.)

V ý s t u p 4.

Henrik a Gromvel.

Henrik (milo). Čo dobrého nesiete, lord Gromvel?

Gromvel (medzi poklonou). Doniesol som výroky včera odsúdených osôb, aby ste ich podpísať ráčili, veličenstvo!

Henrik (sadne si). Prečítajte mi ich, Gromvel!

Gromvel (číta). Na šibenicu sú odsúdení: Margay, Peernes, Ruchám, Cleveland. Na smrť mečom je odsúdená: Manželka Giffordova, ro-

dená grófka Elienna Chartley, pochodica z Francúzska . . .

Henrik (vstúpi do reči). Počkajte, pane, z čoho obviňujú grófkú a kto?

Gromvel (číta). I. Katolíckeho rehoľníka prijala do domu . . . II. Katolícke bohoslužby vydržovala . . . III. Katolícke knihy čítala a rozširovala . . . Tieto obvinenia sú Jakubom Howardom zaznačené a za pravdivé uznané. Ja myslím, veličenstvo, sú to príčiny hodné odsúdenia na smrť.

Henrik. Dobre! Ďalej.

Gromvel (číta). Na vyhnanstvo sú odsúdení: Griff, Sommerseet, Deney. (Gromvel podá listinu kráľovi, ktorý prebehniac podpíše).

Henrik (podajúc pismo Gromvelovi, dôverne rečie). Povedzte mi, pane, ako stojíme s pojednávaním Anny Boleyn?

Gromvel. Dosiaľ hladko ide . . . Svedectvá proti nej rastú, obvinenia so dňa na deň viac pravdivosti donášajú na svetlo.

Henrik. Jedným svedectvom sám poslúžim; dnes istý lord Polley bol pol hodiny s Annou v záhrade, tojeť Anna bola u neho . . . Zaznačte to tiež. Ledva čakám, kedy sa oslobodím od tej lieny . . .

Gromvel. Veličenstvo, vaše pravdivé svedectvo s poníženosťou berieme v známosť a dúfam, že o pár dní bude ukončená celá vec. (Vstane a chystá sa k odchodu.)

Henrik (tiež vstane). Počkajte ešte, pane Gromvel!

Gromvel. Rozkážte, veličenstvo!

Henrik (dôverne). Chcem vám niečo povedať. Dobre vám je známo, že Anna nebola hodná tej lásky a tých predností, ktorými som ju vyznačil. Jej dni sú spočítané, prestane byť kráľovnou Anglicka, ja ale dobrobytu vlasti musím predovšetkým poslúžiť. Povinnosťou mojou je: obstaráť bytnosť, ktorá by so mnou delila ťarchy života a ktorá by bola strážnym anjelom národu. Vôľa Božia a evanjelium ma núti k tomu, aby som sa znovu oženil . . .

Gromvel. O tom môžete byť istý, veličenstvo.

Henrik. Len v jednom som nie istý. Myslím, znáte Eliennu. Tá sa nedá ľahko nakloniť. Je namyslenou modlitebkyňou, vo všetkom nasleduje náhľady matkine. Práve som ju pozval k sebe, chcem obmäkčiť jej tvrdošijnosť. Ešte sa jej nesníva o ničom, jestli sa bude zdráhať, dám ju zaviesť do Toveru.

Gromvel. Veličenstvo, na to sotva bude potreba, jestli áno, vďaka podám pomocnú ruku. (Zlomyselne.) V nástrojoch nemáme nedostatku.

Henrik. O výsledku vás upovedomím . . . V zdráhaní, vec vám sverím.

Gromvel. Ďakujem ponížene veličenstvo za dôveru, sľubujem, že sa jej hodným stanem. (Ukloniť sa hlboko, odíde.)

V ý s t u p 5.

Henrik sám.

Henrik (s radosťou). Už je i to. Vlastne len bude ešte. Pojednávania s očividomým zdarom rastú. 5000 vojakov čaká na moje rozkazy, nepotrebujem len okom mihnúť a mám čo žiadam. Tover je ešte nie zaplnený, pod nohami Anglicko mi leží ako zošliapaný otrok. A tým makovým kvetom, ktoré tu v Londýne s výdvihnutým nosom chodily, už som pozrážal hlavy. Ostalo ich ešte pár, ale i s tými skončím.

V ý s t u p 6.

Henrik, Rich.

Rich (s poklonou). Oznamujem veličenstvu, že Tomáš Krammer, Cantenburský kanonik, čaká na výsluch.

Henrik. Dobre. Idem . . . O pol hodiny príde grófka Elienna, spoločnica kráľovnej. Znáš ju?

Rich. Áno, veličenstvo! Poznám.

Henrik. Ponevác vo veľmi vážnej záležitosti je ku mne povolaná, chcem, aby ju dvorné osobníctvo nápadne milo prijalo. S úctivosťou, rozumieš?

Rich. Rozumjem, veličenstvo. Všetko sa stane na váš rozkaz!

(Pred odchodiacim kráľom, otvorí dvere.)

V ý s t u p 7.

Rich sám.

Rich (pre seba). Divné! . . . Veľmi divné . . . Jako ja prídem k tomu, aby som zastupoval komornu? (Rozhliadne sa po miestnosti.) Toľká starosť! A času všetko spolu pol hodiny. Ani neviem, kde začať. Teda čo to mám robiť? Ahá . . . Po prvé (ráta na prstoch) poriadok . . . ; po druhé kvety . . . ; po tretie pokladnica . . . ; po štvrté . . . ahá, už viem . . . Po štvrté pokladnicu postaviť na stôl. Toľká práca odrazu. Nuž ale, človek si pomáha ako vie . . . (Volá cez bočné dvere.) *Ropper!* . . . Hej! *Ropper!* . . .

V ý s t u p 8.

*Ropper, Rich.**Rich* (ku v stupiacemu *Ropperovi*). Ty! . . .*Ropper.* Áno, ja . . .*Rich.* Vidíš túto miestnosť?*Ropper.* Vidím . . . A?*Rich.* Žiadne a . . . Ale poriadok tu treba stvoriť . . . Rozumieš?*Ropper.* Rozumiem, rozumiem . . . Poriadok treba stvoriť . . . A?*Rich* (zlostne). A? . . . Nuž táto miestnosť nepríde do poriadku sama od seba.*Ropper.* To sa rozumie! Hahaha! . . .*Rich.* Nesmej sa, ale poslušaj! . . .*Ropper.* Poslúcham . . . A potom?*Rich.* Veličenstvo nás tým vyznačil, aby sme tu v jeho dvorane poriadok stvorili . . . Rozumieš?*Ropper.* Rozumiem, rozumiem . . . A?*Rich* (nahnevane). A . . . A . . . Čo mi tu aákáš? Berme sa k práci! Ty budeš nosiť kvety a donesieš sem pokladnicu . . . Rozumieš?*Ropper.* Áno, rozumiem . . . Vlastne to už nerozumiem. Akože donesiem tú pokladnicu?*Rich.* Nie pokladnicu, ale v nej sa nechodiacu škriňu na šperky . . . Rozumieš?*Ropper.* Hahaha . . . slovo jasné!*Rich.* Času je len pol hodiny, príberme sa už raz. Dones najprv kvety! . . . (*Ropper* odíde, potom ustavične kvety nosí, *Rich* riadi, ukladá, kefuje a medzitým hovorí): Je to čudné . . . Prečo máme práve spoločnicu kráľovnej prijať takýmto nezvyklým spôsobom, keď od istého času ani samu kráľovnú takto neprijímame. Čudné . . . A prečo práve tú a nie Joannu Seymor alebo Hilu Villiam? . . . To už ozaj nerozumiem. Snáď ju len nechce kráľovnou učiť? Také som ešte nezkúzil . . . Keď Katarina bola kráľovnou, vtedy nebolo toľko práce . . . Vtedy sme sa modlili . . . Teraz, odkedy som asi desať ráz prisahal vernosť kráľovi a Anglickej države a čo ja viem, odtedy deň za dňom sa vydržiavajú slávnosti. A čo znamenajú pre mňa také slávnosti. Je od slnka jasnejšia . . .

Ropper (donesie šperkárku a postaví ju na stôl). Sme v poriadku. Postaral som sa o všetko . . . Bolaže to práca! . . . (Stiera pot.) Celý som spotený.

Rich. Nuž a ja nie? Ale to má teraz i výsledok . . . (Ukáže na dvoranu.) Utešená. Teraz sa ale pracme odtiaľto, lebo zanedlho tu bude grófka . . . (Obidvaja preč.)

Rich (po odchode hneď otvorí dvere, ktorými vstúpi *Elienna*). Ráďte sa posadiť, milostivá grófka, kým príde jeho veličenstvo kráľ. (Vzdial sa.)

V ý s t u p 9:

Elienna sama.

Elienna (bojzlive). Bože môj, ako mi bije srdce . . . Čo len chce so mnou jeho veličenstvo? Či snáď chce omilostniť drahú mamičku? (Bolestne): Moja dobrá mamičko, kedyže sa uvidíme? Alebo snáď sprisahanie? Bože môj, pomáhaj, aby som nasledovala dobré a chránila sa zlého! Svätý anjelu strážca, zazlaň pri mne a ochraňuj ma! . . . (Kráľ vstúpi dvermi, ktoré mu otvoril *Rich*, *Elienna* padne na jedno koleno.)

V ý s t u p 10.

Henrik, Elienna.

Henrik (veľmi milo). Teší ma, že vás môžem vidieť, *Elienna*! Ruku podá *Elienne*, tá ju chce

bozkať, kráľ však nedovolí). Netušíte, prečo som vás volal?

Elienna (pokorne). Neviem, veličenstvo.

Henrik. Jednu veľmi vážnu úradnú vec chcem s vami vybaviť . . .

Elienna. Stojím k službám veličenstvu!

Henrik. Na vedomie vám dávam, že chcem odmeniť vašu vernosť a ochotu, ktorí ste v službe u kráľovnej preukázali.

Elienna. Veličenstvo, ja som z púhej povinnosti obslúžila jej jasnosť kráľovnu, zato žiadnej odmeny nemôžem žiadať. Dôvera a láska kráľovnej ku mne a vaša dobrosrdečnosť je mojou najväčšou odmenou . . .

Henrik. Veľmi dobre, teda ste to spozorovali . . . Ja som vždy dobrosrdečný ku tomu, kto mne verne slúži. Zvláštne ku tak dobrej a obetavej duši, jako ste vy . . .

Elienna. Ja nie som hodna vašej dobroprajnosti.

Henrik. Len žiadne pretvácky! Azda viete, že kráľovna, ktorá sa mi nevernou stala, počnúc od dnešného dňa prestane byť Anglickou kráľovnou, dvorné dámy teda vystúpia zo služby. Týmto i vaša služba sa ukončí . . . Ja ale nechcem vás pripraviť o úrad, chcem, aby ste i ďalej ostala u dvora, s tým rozdielom, že teraz nie kráľovnu, ale kráľa obslúžite . . .

Elienna (v rozpakoch). Veličenstvo, slová, ktoré ste ku mne ráčili prehovoríť, sú nejasné, nerozumiem ich významu . . .

Henrik (úlisne). Vy ste ešte len dieťa a sotva poznáte život. Nuž jednoducho: zostanete pri mojom boku, vašu vernosť odmením kráľovskou korunou.

Elienna (hlasom najväčšieho prekvapenia). Ako, ja aby som sa stala kráľovnou?

Henrik. Áno, kráľovnou, ktorej krásu a veľkodušnosť celá krajina bude obdivovať . .

Elienna (pokojne a smelo). Radšej zomrem!

Henrik (tísiac ju). No, no . . . neprenáhlite sa, Elienna! Sotva viete pochopiť, o čom sa jedná. Ja vám chcem zabezpečiť dobýť a blaženosť. Vám je snáď milšia smrť, ako kráľovská koruna?

Elienna. Áno, jasnosť! . . . Lebo hriech je nie blaženosťou, ale mukou.

Henrik. Kde ste sa to učili?

Elienna. Čistý rozum a svedomie mi daly tieto slová do úst.

Henrik. Nechcete prijať moje nabídnutie?

Elienna. Nie, veličenstvo! . . . Ja som skončila svoju povinnosť, verná som bola kráľovnej a teraz sa vzdialim.

Henrik. Vedzte, keď mojej žiadosti zadosť neučinite dobrovoľne, nájdem spôsob, ktorý vás prinúti prijať a vyplniť čo žiadam.

Elienna. Veľmi sa mýlite, veličenstvo, jestli myslíte, že vyhrážkou docielite úspechu . . . Dúfam v dobrého Boha, on stráži nado mnou, s jeho pomocou všetko pretrpím, i smrť radosne prijmem.

Henrik. Uvidíme! Dostanete dva dni na rozmyslenie, potom mi dáte dostatočnú odpoveď. Tie dva dni strávite pod dozorom. Teraz s vami viac nehovorím . . . (Zvoní.)

V ý s t u p 11

Rich, predošlí.

Rich (padne na kolenná). Rozkážte, veličenstvo.

Henrik. Zaveďte osv. grófkú k Buttleyovi. Ďalší rozkaz vám dá lord kancellár!

Elienna (odchodiac). Bože môj, buď so mnou!

(Opona spadne.)

Dejstvo IV.

(Javište: Strážnica. Izba toverského dôstojníka. Elienna v jednoduchých šatoch s prachovkou v ruke hľadí do obloka. Pološero.)

V ý s t u p 1.

Elienna sama.

Elienna. On ešte vždy mešká . . . (vzdychá): Chudák Robert! . . . Azda sa mu len neprihodilo niečo zlého? . . . Bože, pomáhaj mu! (Pomaly sa oddiali od okna). Otecko náš . . . Bár by si sa nebol nikdy sišiel s Hovardom. Ten je príčinou všetkému . . . Ale je ťažký tento život . . . Nedávno som žila ako v zemskom raji . . . Teraz . . . otec vyhnaný, matka v Tovere . . . Bože môj, ťažké kríže si soslal na nás . . . (Odpust, reptám . . . Nie! . . . Ty nás miluješ a nedopustíš, aby naši nepriatelia zvíťazili nad nami . . . Nie, nereptám . . . Odovzdane do Tvojej vôle. budem snášať môj križ . . . Milujem Ťa z celého srdca . . . Len keby som mohla vidieť moju matku . . . Koľko musí trpieť . . . Keby som mohla zbierať tieto steny, k nej by som letela, ako vták, a nikdy by som jej neopustila . . . (Pozre von oknom). Robert ešte vždy mešká . . .

V ý s t u p 2.

Nella, Elienna.

Nella (náhle vstúpi). Už zasa pri okne . . . Čo to za robota? Vždy len okno strážite, snáď len nechcete za ním stáť? . . . Z toho nebude nič! (Obzre náradie). Ako sú poutierané tieto veci? Samí prach. Hja, pravdaže, to nepatrí do takých rúk, ako sú vaše . . . No, ony zosilnejú . . . No, čo hľadáte? Vezmite šatku a začnite na novo! Darmo nebudete ješ! . . .

Elienna (krotko). Odpusťte, dobrá tetuška, ale mňa tak veľmi bolí srdce, že nie som vstave pracovať.

Nella (posmešne). Boli vás srdiečko? A za kým?

Elienna. To nemôžem vysloviť . . . Len keď na to pomyslím, srdce mi ide puknúť od boľasti.

Nella. Mne to môžete povedať smele . . . (Sladko a vážne). Ja som zkusená žena, uzdravím aj vaše srdce.

Elienna. Na moje rany není lieku, tetuška, tie len dobrý Boh by vedel zahojiť.

Nella. Ja som už mnohé srdcia uzdravila . . . Len srdce môjho muža nemôžem.

V ý s t u p 3.

Buttley, Elienna, Nella.

Buttley (pri posledných slovách vstúpi). Už je zasa tu ten rapkáč?

Nella (citlive). To si vyprosím, keď mi to aj hneď môj muž povie . . . Prečo by som ja bola rapkáčom? Prečo ja?

Buttley. Lebo ti tak ide jazyk, ako mlyn.

Nella. To si vyprosím, ja vždy toľko hovorím, koľko mi je treba, že hlasnejšie, to je pravda, ale tomu sú tvoje uši, tvoje hluché uši na príčine. Rozumieš? . . .

Buttley. Viem, viem. (So sladkým úsmevom). Však sa my už rozumieme . . .

Nella. Zvlášte, keď ne . . .

Buttley (vstúpi do reči). No, ale dosť už toho. Choď po svojej práci, tu nemáš čo hľadať. Tu ja rozkazujem, nie ty . . .

Nella. Zato ale i ja rozkážem . . . Aký má výzor toto náradie? . . . A táto (ukáže na Eliennu) namiesto aby pracovala, ustavične v okne stojí. Nie je to do hnevu?

Buttley. Dosť už, keď raz poviem! (K Elienne): Ako sa máte, Elienna?

Nella (s hnevom). To je ešte nie dosť, keď poviem! Kto chce jesť, nech pracuje!

Buttley (netrpezlivo). Ešte vždy meľeš? . . . V kuchyni si rozkazuj, nie tu!

Nella. Ja hoci kde viem a môžem môj jazyk použiť (odíde).

Buttley. Dobre, dobre, len už raz choď, nech ťa nevidím.

Nella (vráti sa). Ba môžeš byť rád, keď ma vidíš!

Buttley (posmešne). A ešte nakoľko! . . . (k Elienne): Kedy príde Robert?

Nella (vstrčí hlavu do dvier). Nie si rád, keď ma vidíš? Pekne!

Buttley (rozzlostene). No to je už hrozné! Jej musí byť vždycky posledné slovo . . . Keď už len odišla!

Elienna. Nevieť kedy príde Robert, bojím sa, že sa mu prihodilo niečo na ceste . . .

Buttley. O Roberta sa netreba strachovať. On je smelý a múdry, nedá sa tak ľahko zaviesť.

Elienna. Drahý strýčko, nepočuli ste niečo o mojom bratovi? Či sa mu podarilo, alebo nie?

Buttley. To istotne neviem, ale myslím, že áno . . . Kráľ všetko urobí, aby obmäkčil vašu vôľu . . . Robert včera pevne veril v dobrý zdar veci, neviem, aký bude výsledok.

Elienna. Ledva čakám, aby som sa sišla s ňou, azda naposedy v tomto živote. Drahá mamička!

Buttley. Neverím, že by ju zajtra popravili, lebo sú so sprisahaním zaujatí. Dnes vzbúrený ľud poviesil Hovarda na stĺp hanby. Jeho syna nemôžu najst.

Elienna. Hrozné veci! Bože dobrý, odpusť im ich hriechy!

Buttley. Zaslúžili si to, ukrutníci. Keby nie oni, váš otec by nebol prinútený ísť do vyhnanstva, ani matka do Toveru. Ja ich nelutujem. (Počut klopanie na okno. Elienna je hneď pri ňom.)

Elienna (radosť). Robert! . . . To je Robert!

Buttley. Naozaj? Idem ho pustiť. (Odíde.)
Elienna (stiera a ukladá stolice). Chudák Robert, ako sa stará o nás . . . Čo len nesie nové ho? . . .

V ý s t u p 4.

Polley, Elienna, Buttley.

Elienna (Ponáhľa sa privítať vystupujúceho). Víťaj, drahý Robert, Boh ťa doniesol!

Polley. Boh ťa žehnaj, drahá Elienna!

Elienna (sústrastne). Ukonaný si, Robert môj, sadni a odpočin si! . . .

Polley. Ďakujem, musím hneď ďalej ísť. Ešte veľká práca čaká na mňa tejto noci. Teraz som len preto prišiel, aby som ťa uspokojil a sdelil osud otca . . . (Sadne.)

Elienna. Rozprávaj, Robert môj, počúvam ťa . . .

Buttley. I ja som zvedavý.

Polley. Na útok . . .

Elienna (vstúpi do reči). Ako sa stal útok, po- vedz . . .

Polley. Práve vo dvore som bol, keď sa strhol veľký krik a nastala trma-vrma. Dvorní ľudia ako bez rozumu behali, lordi so skamenelou tvárou o čomsi pojednávali. Hneď som bol so všetkým na čistom. Akési písmo čítali, keď náš otec Ale do dvora vstúpil. Naraz bolo počuť desný výkrik: Gifford je vrahom! Náš otec s ustrašenou tvárou a trasúci sa zbadal, že ho vedú do súdnej sieni. Ja vtedy pokojne, aby to nikomu nenapadlo, miešal som sa medzi zástup a šiel som k váš-
Elienna. Je to milosť Božia! Len keby sa mat-
Polley. To sotva bude možné. Všetky moje ná-
 mahy mali ten výsledok, že mi ju bolo dovolené
 včera navštíviť a otcov odkaz sprostredkovať.
 Ale mne včerajší deň bol nebom. Aké smelé, od-
 budnem ten milý, blažený pocit, ktorý som cítil.
 Ona ma tešila, posmeľovala. A to mi dosť . . .

zeniu, kam boli otca zaviedli. Môžeš si predstaviť, ako mi srdce bilo.

Elienna. Robert!

Polley. Myslel som si, že jestli kedy, tak teraz je potrebná chladnokrevnosť . . . Pre ohromný zástup len veľmi ťažko som sa mohol do predku predrať, ale už som dobre videl ľudí, ktorí v pojednávajúcej sieni boli . . . Zástup v línave dupotal. Prístup mi odopreli . . . Len keď som vyhlásil, že v záležitosti sprisahania chcem prehovoriť, ma pustili. Ostatné potom šlo. Ukázal

som opravdivý hárok, obsahujúci sprisahanie a anglickú zem, lebo sa priatelil s prisahancami . . . Útok sa nezdaril, lebo veľmi neobozretne konali všetko. Hlavné je, že otec žije a už aj plaví do Francie.

Elienna. Je to milosť Božia! Len keby sa mat-

ku podarilo zachrániť. Len drahú matku.

Elienna (s povzdychom). Ach, keby som ju mohla vidieť! . . .

Polley. Poly to vyprostredkuje. Ja myslím, že kráľ ho len preto vzal pod ochranu, aby naklonil tvoje srdce. Ale dobrý Boh s nami!

Elienna. Áno, dobrý Boh je s nami. On nás neopustí . . . (*Polley* vstane.)

Polley. Odpusť, *Elienna*, ja sa musím vzdialiť . . . Vieš, nám je nemožno ostať tu, na tejto krvou skropenej zemi. Ja porobím prípravy, ale celá vec nech zostane na čas v tajnosti. Posla som už vypravil. Jestli sa ráno polne loď, Polyho sem dovediem. Mártu tiež pojmeme sebou, aby opatrila našu malú batožinu. Aby nebolo nápadné, v noci pôjde s nami z „Hviezdnej veže“. A strýčko *Buttley* tiež s nami pôjde, no však?

Buttley. To si treba ešte veľmi rozvážiť. Naše plány sa môžu nezdať, potom vieš, bratku, čo nasleduje?

Polley. Otom-potom, do vtedy buď Boh s nami.

Elienna. Boh s tebou, Robert! Ja sa budem modliť za teba!

Polley. Ďakujem. *Elienna*! Len buď vytrvalá a trezlivá. Pán Boh nám pomôže . . .

(Srdčne sa rozlúčiac odíde s *Buttleyom*.)

V ý s t u p 5.

Elienna sama.

Elienna. Chvála ti buď, Pane, že si nám vyslobodil otca! Daj mi milosti, aby som ňu vždy mi-

lovala! Teraz sa už nebojím o otca . . . Len drahá matka . . . Ja som jej nie hodná . . . Ona je taká dokonalá, trezlivá . . . A ja . . . (počut otvorenie a šumot). Čo je to? Snáď Poly ide? . . .

V ý s t u p 6.

Poly, Buttley, Elienna.

(V otvorených dverách stojí Poly. Za ním v zadu s lampášom *Buttley*, *Nella* im dvere otvorí, ale hneď zmizne).

Poly (s otvoreným náručím beží k *Elienne* a jemne ju objíme). Drahá sesričko!

Elienna (dlho ho drží v objatí). Drahý bratříčku! Aka dávno som ňu nevidela. Aký si chudý . . . Môj Poly! (Poly na jej prsá kloní hlavu.)

Buttley. Drahá *Elienna*, Poly doniesol povolenie od kráľa . . .

Elienna (radostne). Naozaj? Aký dobrý je Boh!

Buttley. Ale len na veľmi krátku dobu znie . . .

Elienna. Teda poďme, ponáhľajme sa . . . Poď, Poly!

Buttley. Len pomaly! Ona sem príde, lebo k odsúdeným nikto nesmie vojsť. Veľmi obozretní musíme byť, lebo nie ja jediný som jej strážcom . . . Počkajte, ja idem pre ňu. (Odíde.)

V ý s t u p 7.

Poly, Elienna.

Elienna. Bože môj, tak dávno sme nevideli našu mamičku . . . Akú bude mať vtár, oči?

Poly. O, ja ju poznám . . . Ja ju milujem, ale keď ju uvidím, neviem, čo jej povedať . . . Nie, čo pekného by som jej rád povedal.

V ý s t u p 8.

Chartley, Buttley, strážnici, Elienna a Poly.

(Počujú brinkot peňazí. Vo dverách v čiernych šatách Chartley, zo zadu Buttley s lampášom).

Elienna—Poly (naraz). Drahá mama! . . .

Chartley (blažene). Drahé dieťky! (Elienna ramenami objíma matku okolo krku, Poly sklóni hlavu na jej prsá. Trápné, dlhé ticho. Buttley a strážnici s pohnutím divajú sa na výjav.)

Buttley (okovy, ktoré doniesol, hodí na zem, potom k strážcom povie): Môžete odísť! O päť minút prídte nazpäť! (Strážcovia idú preč. Buttley sám sebe): Neidem vám rušiť blaženosť . . . ((odíde.))

V ý s t u p 9.

Chartley, Elienna, Poly.

Chartley. Nebuďte smutné, dieťky moje . . . Rozlúčme sa, ale nie na veky . . . Je to Božia vôľa. (Elienna a Poly sa zdvihnú.)

Elienna (tlumiac žiaľ). Sadnite si, mamička!

Vidím, ste ukonaná . . . No, však musíte mnoho trpieť? (Chartley si sadne a dieťky ju obstanú.)

Poly. Bolí ťa to strašné miesto, však?

Chartley. Nič ma nebolí, drahý Poly, len to, že vás tu musím zanechať . . . Taká som blažená, že vás vidím . . . (Elienna a Poly zakryjú si tváre.) Potešte sa, milé dieťky!

Elienna. Predsa len musíme sa rozlúčiť na veky?

Poly. Zostaň u nás, drahá mama, mi ťa tak veľmi milujeme . . .

Chartley. Milé dieťky moje, vaše milujúce srdcia sú mi najväčšou blaženosťou na svete . . . Ale i dobrý Boh nás miluje, lebo soslal nám kríž. Jestli je naša láska pravá, vtedy z lásky k nemu všetko radostne pretrpíme . . . Pravda je i mne i vám ťažko padne lúčenie, ale dobrý Boh i od vás žiada nejakú obeť. Drahé dieťky moje, keď ja odídem do neba vám miesto pripravím, vy neostanete sirotami . . . Tá druhá matka, blahoslavená Panna, pod ktorej ochranu ste odporúčané, bude vás chrániť, aby ste sa neschýlili s cesti ctnosti . . . (Zvýšiac hlas): Sľúbte mi, druhé dieťky, sľúbte mi na tom mieste, v prítomnosti dobrého Boha, že katolícky zostanete srdcom, dušou, celým vašim bytím.

Elienna—Poly (odrazu). Sľubujeme, drahá mamička! . . .

Elienna. Či by sme mohli byť vašimi deťmi, drahá mama, keby sme nechceli byť vám podob-

ni? . . . Radšej budem žobrácky chlieb jesť, ako vo dvore kráľovskom, bez viery, bez Boha žiť.

Chartley. Nech ťa Boh žehná za tvoj sľub, drahá dcéra! Dobrý Boh ťa ochráni . . . Robert to isté sľúbil, tak vaše srdcia sa spoja v láske a v bázni Božej. Viac ma netrápi tvoj osud, lebo som istá, že Robertovo srdce osladí tvoj život, zabudnete na všetky trápenia. A ty, drahý Poly, buď poslušný Robertovi a Elienne, miluj Pána Boha a tvoju vieru, aby si niekdy mohol byť jej obhajcom a apoštolom.

Poly. Mamička, ja všetko podľa tvojho napomenutia chcem konať, aby som bol hodným tvojho mena a tvojej lásky.

Chartley. Vďaka vám, deti, za vaše sľuby, ja v myšlienke vždy pri vás budem . . . A čas je krátky . . . Ešte vám chcem niečo naložiť. Viete, že váš drahý otec odvrátil sa od Boha a teraz bol prinútený vzdialiť sa do cudzej zeme. Ja v tom vidím ruku Pánovu. Vy tiež idte za ním na moje rodinné statky a tam usilujte sa láskou starať sa o jeho telo a dušu. Včera s Robertom sme vyrobili celý plán, ja dúfam v obratnosť Roberta, budete sa môcť odtiaľto vyslobodiť. Tam môžete žiť podľa svätého náboženstva, plniac jeho povinnosti, a obmäkčíte srdce otcovo. Buttley bude vám tiež na pomoci.

Elienna. Dovoľte, mamičko, nech i ja zomrem s vami, taký prázdny mi bude život bez vás!

Chartley. Drahé dieťa, tvoj úmysel je pekný, vznešený a chvályhodný. Ale v živote sú ešte krajšie a vznešenejšie úlohy. Môj osud je v rukách Božích, neni spôsobu, akým by som mohla vyhnúť smrti. Ale ty, Elienna si mladá, na teba čakajú ešte blažené dni, ty vykonáš ešte veľkú úlohu . . . Ty máš byť obhajcom brata a vysloboditeľom otca . . . To je práve tak vznešené pred pánom Bohom, ako za vieru obetovať život. Ty musíš žiť! Ty musíš priviesť otca k pravde, pomáhať mu na staré dni. Ty musíš blaženým urobiť Roberta. Veď čo sa nausťoval pre nás a teraz by nepožíval dobre zaslúženej blaženosti. Nie, dcéra moja, jestli ma miluješ, porozumieš mojim žiadostiam a splníš ich.

Elienna (pohnuto so súhlasom). Vidím, mamička, pravdu máte. Budem nasledovať vašu radu. I mučeník, otec Ján, povedal v deň našich odavaní, že našu lásku k Bohu nielen pri smrti, ale zvlášte v živote sme povinní dokázať.

V ý s t u p 10.

Strážci, Chartley, Elienna a Poly.

I. strážnik. Prosím, päť minút minulo, ráčte nás nasledovať!

Elienna (bolestne). Dobrý Bože!

Chartley (polnute). S Bohom teda, moje deti, (objíma ich, ony plačú). Pamätajte na mňa a

modlite sa za otca. (Strážníci ju sputnajú.) S Bohom. Do videnia v nebi . . . Buďte blažení, modlite sa!

Elienna a Poly. S Bohom mamička! (Padnú si do naručia a plačú.)

(Opona spadne.)

Dejstvo V.

(Javište: predsieň väzenia. Jeden strážnik chodi hore-dolu. Pološero, slabé osvetlenie.)

V ý s t u p 1.

Buttley, Mártha.

Buttley (dovedúc Márthu). Napred! Nebojte sa nič! . . .

Mártha (bojazlive). Čo je tu za podlý svet?

Buttley (k strážnikom). Na tohto vtáčka dobrý pozor dajte. Nikoho neslobodno vpustiť dnu, vyjmúc kto príde s heslom: Pán Boh s nami!

Mártha (zadivene). Ale prosím vás, veľkomožný pane, čo mám ja robiť na tomto strašlivom mieste?

Buttley. Robte čo som povedal. (Odchadzajúc ku strážnikom): Dajte pozor, aby nám tento vtáčik neuletel . . . (Odíde.)

V ý s t u p 2.

Mártha, Strážnik.

Mártha (obzerá sa). Môžem povedať, utešené miesto . . . Povedajú, že utekáme na bezpečné miesto, a mňa do „hviezdnej veže“ zavláčú. A k tomu ešte on odíde a mňa tu nechá . . . (Pozorujúc strážnika.) A tento tu jakú škaredú po-

stavu má, pritom stráňa tvár a vykračuje, ako čoby celý svet bol jeho. Potrebný je, ale nepoviem komu . . . Keby som len trochu smelosť mala, povedala by som mu svoje. Ale nezaškodí ďalej sa poďívať. (Ide na ľavý bok.) Čo sa tu za prepadené chodby? Pekne vyzerám, môžem povedať. Čo je ďalej? (Chce ísť.) Keby tu len boli nejaké dvere, na môj pravdu neostala by som tu. Probujme že . . .

I. strážnik. Nazpäť!

Mártha. Myslela som hneď, že sa nepodarí. Najlepšie bude ostať na pokoji . . . Človek je ukonaný a pritom lačný . . . (Sadne na batožinu.) Špatný bol ten dnešný deň. Po toľkej trnč-vrme teraz sa ešte potľkať. Pekná zábava! Keby už len raz koniec bol. (Hrnot.) Či sú tu i ľudia? (Pozerá dookola.) Alebo azda nejakí duchovia. Len to by ešte bolo treba! Pozrime že len . . .

V ý s t u p 3.

Nella, Mártha.

Nella (vpáli s lampášom). Niet tu nikoho? No, mieša tu tá vareška? Čo chodíš? Hotová si so to je hrozné! (Vidiac Mártu, posvieti jej do tváre.) Vy kto ste?

Mártha: Nuž a vy ktože ste?

Nella (sebapovedome). Ja som manželka dozorcú Tovera, moje meno Nella . . .

Mártha (s podobným sebavedomím). Ja som dvorná dáma grófký Chartley.

Nella. Nuž a? . . .

Mártha. Žiadne nuž a . . . Punktum!

Nella. Jako ste sem prišli?

Mártha. A vy ako ste sa sem dostali? Há?!

Nella. Ja mám právo tu prísť!

Mártha. Jaá? . . . Vy bývate v tomto pekle?

Nella. Povdzte mi už raz, jako ste sem prišli?

Mártha. Veľmi jednoducho!

Nella. Ako jednoducho?

Mártha. Nuž na nohách! . . . Smiešné!

Nella. A čo hľadáte tu?

Mártha (chladnokrevne). Nič!

Nella. To je nie mnoho! . . .

V ý s t u p 4.

Buttley, Mártha a Nella.

Buttley (náhle vstúpiac, k Nelle). Už sa zasa

mieša tu tá vareška? Čo chodíš? Hotová si so to je hrozné! (Vidiac Mártu, posvieti jej do tváre.) Vy kto ste?

Nella. Hotová som. Len na to som zvedavá, že táto tu (ukáže na Mártu) čo hľadá?

Buttley. Na to nebuď zvedavá! . . . Polley už prišiel?

Nella. Nie! Ale posol je už tu!

Buttley. Tak sa ponáhľajme. Čas je drahý . . . (K Marthe). Posbierajte svoje veci a poďte za mnou. (Všetci odchádzajú, Nella posledná odchádza, ukazujúc na Mártlu). Divná dvorná dáma je to. U nás ešte i komorné ináč vyzerajú. (Odi-
du.)

V ý s t u p 5.

Seymor, Tomáš Hovard, I. strážnik.

(Za čas je ticho, len strážnikove kroky počuť. Vrzgot dvier, čo strážnika učiní pozorným. Chvilku naslúcha, potom prejde v pravo a pozoruje. Vtedy sa objaví na ľavej strane Seymor, v dlhých čiernych šatách, za ňou Tomáš.)

Tomáš. Ďakujem . . . Vašu láskavosť panovnícky odmením. V krátkom čase ja budem prvý, ktorý vás ako kráľovnu Anglicka pozdravím . . . Všetkých vašich nepriateľov zničím. (Seymor priklivujúc hlavou, potichu zmizne, Tomáš sám k sebe): No, teraz budeš predsa mojou, Elienna! . . .

V ý s t u p 6.

Tomáš a I. Strážnik.

Tomáš (na strážnika). Hallo! . . . Počujte ma!
I. strážnik (prisne). Kto ste vy?

Tomáš. Ja som splnomocnený hviezdnej komory . . . A prichádzam jako poslanec kráľov . . . Hľadám Eliennu Giffordovu.

I. strážnik. A čože chcete s ňou?

Tomáš. Kráľ si žiada hovoriť s ňou a mňa poveril, aby som ju predviedol. Tu je pismo . . . (Ukáže ho.)

I. strážnik. Mne pismo darmo ukazujete, ja sa do takého remesla nerozumiem . . . Povedzte heslo!

Tomáš. Čo heslo? . . . Jaké heslo? Ja som na rozkaz kráľov sem prišiel a vašou povinnosťou je mňa poslúchať!

I. strážnik. Nemí to celkom tak! Ja vám to môžem uveriť alebo nie. Ja vás ku tomu trestancovi nepustím dotiaľ, dokiaľ nepoviete heslo. Ináč budem prinutený . . .

Tomáš (posmešne). Viete, s kým máte do činenia?

I. strážnik. Mňa to naskrze nezaujíma. Keď aj sám kráľ príde, mne je to jedno, bez hesla k nej nikto sa nedostane.

Tomáš (opovržené). Nešťastný, dajte pozor na seba! Naposledy sa pýtam, pustíte ma alebo nie?

I. strážnik. Nie! A jestli sa nevzdialite, zobudím stráž! . . .

Tomáš (pochlebuje). Len pomaly, priateľu . . . Vidíte, ja som dobrý človek, nikomu zle nechcem. Ani vám . . . Za vaše držanie voči mne zaslúžili by ste, aby som vás oznámil kráľovi. Ale neučiním to. Ztratili by ste postavenie, a viem, že ste chudobný človek. Na malú pomoc ste istotne odkázaný . . . (Tisne mu mešec do ruky.)

I. strážnik. Áno, chudobný som, ale statočný. Vy máte snáď všetko dosť, len statočnosti nie. Vedzte, mňa tak ľahko nezvediete . . . (Zapiskne na písťelke. Naskutku sa zjaví *II. strážnik*.) Kde je dôstojník *Buttley*?

II. strážnik. Práve ide . . . (*Tomáš* chce utiecť, ale strážnik ho zadrží.)

I. strážnik. Ani kroka!

V ý s t u p 7.

Buttley, Tomáš, I. a II. strážnik.

Buttley (rozčulene). Čo sa tu deje?

I. strážnik. Oznamujem pánu dozorcovi, že tento človek chcel bez hesla ku *Elienne* vojsť!

Buttley (dobré ho obzrie). Kto ste vy?

Tomáš (v rozpakoch). Ja . . . som kráľov poslanec.

Buttley. Poslanec kráľov? Jako sa voláte? Kde máte splnomocnenie?

Tomáš. Nedal mi žiadneho pisma.

Buttley. Tak? . . .

I. strážnik. Ó, ten podvodník, mne pred chvíľou jakési pismo ukazoval. To je potom klamár! . . .

Buttley. Povedzte meno, a čo hľadáte tu v nočnej tme?

Tomáš (ostýchava). Ja som *Tomáš Hovard* . . .

Buttley (udivene). Aá, tak? Vy ste teda *Tomáš Hovard*? No tak sme v poriadku. Práve vy chýbate do *Toveru*. Čo ste chceli s *Eliennou*?

Tomáš (trasúc sa). Nič . . . Nič!

Buttley. Nič! Mňa neoklamete. Váš otec bol útočníkom, uprchlíkom a na lampu obesený dokončil svoj nešťachetný život. Aj vy medzi tie hieny patríte, ktoré rozšliapaly svoju statočnosť, svoju česť. Ktorí na nevinných poľujú a na život spravodlivých vlastencov siahajú. Už rozumiem . . . , rozumiem. Ale i vám už odbila posledná hodina . . . Hovorím vám, viac neuvidíte slobodnej prírody. Zradca . . . Vrah! *Eliennu* by ste chceli, však? Ešte vám nebolo dosť, že ste znivočili dobrobyt a blaženosť jednej rodiny, poľujete ďalej . . . Naplnil sa už pohár, svitol deň pravdy . . . (K strážcovi.) Ján! . . . (*Prvý strážnik* vystúpi.) Sputnaj tohto mizeráka!

Tomáš (prosbne). Smilujte sa, pane! (*Strážnik* sníme na stene vysiacu refaz a putná ruky *Tomášove*.)

Buttley. Pre vás niet smilovanie! . . . Pán Boh sa dosť smiloval . . . (Pri lampášii píše.)

I. strážnik. Som hotový!

Buttley (obzerá putá). Dobre! Včul ho odveďte k Toverskému sudcovi Kingstonovi! Oddáte mu toto pismo, ošatné bude jeho vecou

Tomáš (zúfale). Už som ztratený . . . Beda mi!

Buttley. Napred! . . . Kráčaj! . . . (Tomáš, strážci odídu.)

V ý s t u p 8.

Buttley, potom Polley.

Buttley (sám). Chvála buď tebe, Bože! To sa podarilo! (Nerpezlivo): Ale ten Robert, ten Robert! . . . Ešte sa opozdíme. (Hodiny bijú dvanástu.) Bože môj, už je poľnoc a Robert ešte vždy mešká . . . Posol je tu, loď sa ráno pohne . . . (Počul klopanie na dverách.) Kto je to?

Polley (z vonku). Polley . . . Pán Boh s nami!

Buttley (otvorí dvere). Boh ťa sem priniesol, Robert! Už ťa ledva čakám. Kde si bol tak dlho?

Polley. Polyho som odprevadil sám, lebo na sluhu som sa ho bál sveriť . . . Vieš, teraz je najlepšie neveriť nikomu.

Buttley. Pravdu máš . . . Ja som tiež rozčuleny. Pomysli si len, ako keby sa mi bolo prisnilo . . .

Polley. Čo? Hovor jasne a skoro, lebo čas uteká.

Buttley. Bol tu Tomáš Hovard!

Polley. Nemožno . . . Nuž jako?

Buttley. Predstav si len: pod závojom nočnej tmy, chcel nám Eliennu odviešť. Ale sa mu nepodarilo!

Polley. Ah, ten podliak! . . .

Buttley. Teraz je už snáď pri Kingstonovi . . . Výplatu dostal . . . Nebude ten už viac spievať.

Polley. Podlosť! . . . Predsa je Boh s nami! . .

Buttley (náhle sa vzehopiac). Ale nehovorme mnoho. Bude na to čas i pozdejšie. V poriadku je všetko?

Polley. Všetko! Poly už čaká na nás. Konec stoja na pravom brehu rieky Themse . . . Všetky prvotriedne behúne. Nuž a Nella, Mártha?

Buttley. Tie sú so všetkým už dávno hotové, budú kdesi za mestom.

Polley. S Eliennou si rozprával?

Buttley. Áno! . . . Chudera, tá sa len modlí ustavične. Už sa preobliekla. Hneď ju zavolám a pôjdeme. (Odíde.) Polley v myšlienkach pohrižený chodí sem-tam. (Otvoria sa dvere.)

V ý s t u p 9.

Elienna, Buttley, Polley.

(Vstúpi Elienna, oblečená do jednoduchých šiat, za ňou Buttley.)

Polley (ponáhľajúc sa k Elienne). Buď pozdravená, Elienna!

Elienna. Zdrav buď, Robert. Jaká som šťastná, že ťa vidím . . . Bože môj! . . .

Polley. A ja? Elienna, teraz nám už nič ne-prekazuje cesty ku našej blaženosti.

Elienna. Už nič. A predsa s takým smutným srdcom sa lúčim od mojej vlasti. Chudera, moja matka! Nemôže s nami ísť . . .

Polley. Poteš sa, Elienna. Jej oslávená duša vznáša sa nad nami a doprevadí nás do samej francúzskej zeme, a tam nás čaká otec, ktorého zachrániť, o ktorého starať sa máme.

Elienna. Pravdu máš, drahý Robert! Poďme . . . Vôľa Božia je to, aby sme šli. S Bohom zostaň, ty drahá vlasť, v ktorej som sa narodila, v ktorej som poznala a mohla chváliť Pána Boha. Pre zlých ľudí stala si sa nevernou katolíckej cirkvi, ja ťa predsa milujem a modlím sa, aby si poznala pravdu. Buď s Bohom! Snáď ťa už viac neuvidím, ale pamiatka tvoja zostane v mojom srdci na veky . . . A ty zlomyseľný, nešťachetný kráľu, vedz, že Boh stráži nad svojimi vernými a nedá im zahynúť. Ty si chcel moju dušu,

ale mňa vyslobodil Pán, teba ale pre nepravosti a nevernosť bude trestať večným ohňom . . . Buď s Bohom, moja drahá matka, ideme do tvojej otčiny, pamiatku tvoju sebou vezmem; keď ty nemôžeš ísť s nami, ale tvoj duch nech ma sprevádza, nasledovať budem tvoje ctnosti, aby som sa mohla niekedy s tebou v nebi vidieť .

A včuf, drahý Robert, poďme v mene Božom . . . Poďme v sprievode anjela strážcu a spievajme chválospev dobrému Bohu, ktorý Jeho milujúcich miluje . . .

Buttley (polnute). Amen. Tak buď! . . .

(Počas odchodu opona náhle padá.)

Koniec.

Živý obraz.

(Ku doplneniu kusa prináleží.)

Javište sa v bengalskom svetle jasá. V prostriedku Elienna a Polley kľačiac na jednom kolene, podávajú si ruky. Pri nich Gifford ruky má složené, zrak do neba obrátený. V pravoľavo: Buttley a Poly, s kyticou v ruke, Neila a Mártha zaujmú miesta. Nad nimi stojí oslávená postava grófkych Chartley, obidve ruky má rozprestrené na spôsob jakoby požehnávala Giffordu Eliennu a Roberta. Obraz trvá len okamih.